

آموزه‌های اخلاقی

در کلام معصومین علیهم‌السلام

www.ketab.ir

مهدی مهدوی حاجی

سرشناسه : مهدوی حاجی، مهدی، ۱۳۲۱ -
 عنوان و نام پدیدآور : آموزه‌های اخلاقی در کلام معصومین (ع) / مؤلف: مهدی مهدوی حاجی، تنظیم
 محمدرضا نوائی /
 مشخصات نشر : قم: نسیم کوثر، ۱۳۹۳. ۵۰
 مشخصات ظاهری : ۳۰۴ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۸۴۸۷-۲۶-۸
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 شناسه افزوده : مهدوی حاجی، مهدی ۱۳۲۱-
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۲ س ۹ QM۵

انتشارات نسیم کوثر

قم - خیابان شهید فاطمی (دور شهر) - کوچه ۵۵ - پلاک ۵۵
 تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۳۰۵۶۷ - دورنگار: ۰۲۵-۳۷۸۳۰۵۶۸ - همراه: ۰۹۱۲۲۵۱۴۹۰۷

شناسنامه:

نام کتاب: آموزه‌های اخلاقی در کلام معصومین (ع)

مؤلف: آیت الله مهدی مهدوی مازندرانی

تنظیم: محمدرضا نوائی

ناشر: انتشارات نسیم کوثر

چاپ: چاپخانه ذاکر

تیراژ: ۱۵۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۳

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

حق چاپ و کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه.....
۱۹	پیش گفتار.....
۱۹	اهمیت و جایگاه اخلاق در اسلام.....
۲۱	رابطه ایمان و اخلاق.....
۲۲	زیبایی های کلام معصومین (علیهم السلام).....
۲۳	فضیلت حفظ چهل حدیث.....
۲۵	گذری کوتاه بر حیات علمی حضرت آیت الله مهدوی.....

احادیث اخلاقی

۳۱	۱. رابطه عقل و دین.....
۳۳	۲. طلب علم، عمل و حکمت.....
۳۶	۳. آثار نافرمانی از خداوند تعالی.....
۳۷	۴. بهترین اخلاق دنیا و آخرت.....
۳۷	۵. حُسن ادب.....
۴۰	۶. شرط رهایی از عذاب خداوند.....
۴۲	۷. خیر کامل.....
۴۳	۸. خصلت های بهشتی.....
۴۴	۹. دوستان پدر.....
۴۵	۱۰. فضیلت دیدار با برادران مؤمن.....
۴۵	۱۱. خصلت های مؤمن.....
۴۷	۱۲. تعجیل در عقوبت گناه.....
۴۸	۱۳. نشانه های صحت یقین.....
۵۱	۱۴. مصادیق مکارم اخلاق.....
۵۱	۱۵. موعظه و عبرت.....
۵۲	۱۶. نشانه های سعادت و شقاوت.....
۵۳	۱۷. بهترین و بدترین افراد.....
۵۴	۱۸. نه صفت ارزشمند.....
۵۴	۱۹. نوشته های یک لوح.....
۵۵	۲۰. اثرات سوء هوای نفس و آرزوهای دراز.....
۵۶	۲۱. شرایط دوست و دوستی.....
۵۹	۲۲. عوامل مردگی قلب.....
۶۰	۲۳. اخلاق پیامبر.....
۶۱	۲۴. پنج چیز محال.....
۶۲	۲۵. ویژگی حاملین حقیقی علم.....

۶.....آموزه‌های اخلاقی در کلام معصومین علیهم‌السلام

۶۲.....	۲۶. راه‌های آسان شدن سختی‌های مرگ
۶۳.....	۲۷. حرمت و عظمت والدین
۶۶.....	۲۸. آثار مجالست و همنشینی
۶۷.....	۲۹. حق برادر دینی
۶۸.....	۳۰. تمسک به قرآن
۷۱.....	۳۱. اثرات کارهای خیر
۷۱.....	۳۲. صله رحم
۷۲.....	۳۳. فضیلت زیارت مؤمن
۷۴.....	۳۴. مذمت بخل
۷۵.....	۳۵. روزها سه دسته‌اند
۷۵.....	۳۶. شرایط سه گانه خویشاوندی
۷۶.....	۳۷. گنج‌های بهشت
۷۶.....	۳۸. اعتدال در دنیا و توجه به آخرت
۷۷.....	۳۹. دنیای مذموم
۷۸.....	۴۰. اخلاق نیکو
۷۸.....	۴۱. اعتدال در دوستی و دشمنی
۷۹.....	۴۲. صبر در گرفتاری‌ها
۷۹.....	۴۳. استفاده از فرصت‌ها
۸۰.....	۴۴. غایت علم
۸۱.....	۴۵. چهار کلمه خداوند به آدم
۸۲.....	۴۶. نشانه‌های مروت و جوانمردی
۸۳.....	۴۷. چگونه صبح کردی؟
۸۴.....	۴۸. ترک عادت
۸۵.....	۴۹. در سایه عرش الهی
۸۵.....	۵۰. روش موعظه و ارشاد
۸۶.....	۵۱. وظایف و ویژگی حاکم و زمامدار
۸۷.....	۵۲. نشانه‌های عقل و عاقل
۹۲.....	۵۳. نعمت بلا
۹۲.....	۵۴. خدمت‌رسانی
۹۳.....	۵۵. حرمت مصیبت دیده
۹۳.....	۵۶. ارزش دنیا
۹۴.....	۵۷. آثار رضایت‌مندی خداوند در زندگی
۹۵.....	۵۸. کسانی که بی حساب وارد بهشت و جهنم می‌شوند!
۹۶.....	۵۹. علم و خشیت
۹۸.....	۶۰. برترین عبادت

آموزه‌های اخلاقی در کلام معصومین علیهم‌السلام..... ۷

۶۱. فضیلت علم و عالم..... ۹۸
۶۲. زکات علم..... ۱۰۰
۶۳. گرامی‌ترین و مبعوض‌ترین افراد نزد خداوند..... ۱۰۱
۶۴. رابطه حکمت و خرد..... ۱۰۲
۶۵. پاداش سؤال کردن..... ۱۰۲
۶۶. فتوای بدون علم و تخصص..... ۱۰۳
۶۷. چهار چیز در چهار چیز..... ۱۰۴
۶۸. چهار سفارش ارزنده..... ۱۰۵
۶۹. صفات شیعه حقیقی..... ۱۰۵
۷۰. ذکر حقیقی..... ۱۰۸
۷۱. سخن سنجیده..... ۱۰۸
۷۲. سفارش‌های امیرمؤمنان به فرزندش امام حسین علیه‌السلام..... ۱۰۹
۷۳. اولین کسانی که وارد دوزخ می‌شوند!..... ۱۱۰
۷۴. دو چیز هلاک کننده..... ۱۱۱
۷۵. در هر روز باید از چند چیز به خدا ناه برد..... ۱۱۱
۷۶. بایده‌اری و قوام دین..... ۱۱۲
۷۷. عزت و شرافت مؤمن..... ۱۱۳
۷۸. اقتصاد و میانه روی..... ۱۱۵
۷۹. علما بر دو قسمند..... ۱۱۶
۸۰. دو خصلت محبوب خدا و مردم..... ۱۱۷
۸۱. عظمت گناه غیبت..... ۱۱۷
۸۲. فضیلت حفظ چهل حدیث..... ۱۱۹
۸۳. نحوه دعا کردن..... ۱۲۱
۸۴. ویژگی یاران حضرت قائم (عج)..... ۱۲۲
۸۵. چو عمر به چهل رسد..... ۱۲۲
۸۶. بهشت در ازای چهار خصلت..... ۱۲۴
۸۷. محرم و عاشورا..... ۱۲۴
۸۸. سلاح و جنود مؤمن..... ۱۲۷
۸۹. زاهد حقیقی..... ۱۲۷
۹۰. ده خصلت ارزشمند..... ۱۲۸
۹۱. حدود ایمان..... ۱۲۹
۹۲. نیاز مؤمن به سه چیز..... ۱۳۰
۹۳. در محضر خدا..... ۱۳۰
۹۴. گرفتاری در سه چیز..... ۱۳۱
۹۵. دوری از سه چیز..... ۱۳۲

۸.....آموزه‌های اخلاقی در کلام معصومین علیهم‌السلام

۱۳۲	۹۶. امانتدار حقیقی
۱۳۳	۹۷. گرفتاری‌ها و نعمت‌ها
۱۳۴	۹۸. تقسیم اوقات زندگی
۱۳۵	۹۹. ویژگی عالم و فقیه کامل
۱۳۶	۱۰۰. هفت سفارش پیامبر به ابوذر
۱۳۷	۱۰۱. مراقبت از زبان و کلام
۱۳۸	۱۰۲. پنج خصلت نیکو
۱۳۹	۱۰۳. صفات بهشتی
۱۴۰	۱۰۴. سه خصلت بهشتی
۱۴۱	۱۰۵. عمل توأم با تقوا
۱۴۱	۱۰۶. امانت بودن مجالس
۱۴۲	۱۰۷. عبادت یقینی
۱۴۳	۱۰۸. دغدغه روزی
۱۴۵	۱۰۹. نزدیک‌ترین افراد به خداوند
۱۴۶	۱۱۰. آثار وضعی گناه
۱۴۷	۱۱۱. گناهان سریع العذاب
۱۴۸	۱۱۲. حق نعمت
۱۴۹	۱۱۳. سه خصلت سخت و مشکل
۱۵۰	۱۱۴. چالوسی و حسد در علم
۱۵۰	۱۱۵. حفظ تعادل در زندگی
۱۵۱	۱۱۶. راه سعادت و عاقبت بخیری
۱۵۱	۱۱۷. دوستی و دشمنی در راه خدا
۱۵۲	۱۱۸. پنج چیز در پنج چیز
۱۵۳	۱۱۹. اقسام علم
۱۵۳	۱۲۰. راه نجات از دنیا
۱۵۴	۱۲۱. معیار شناخت و سنجش
۱۵۵	۱۲۲. آسایش و بی‌نیازی در کمال عقل
۱۵۶	۱۲۳. اثرات نیت، گفتار و رفتار
۱۵۶	۱۲۴. ارزش گذشت و احسان
۱۵۹	۱۲۵. مردان (انسان‌ها) سه دسته‌اند
۱۶۰	۱۲۶. برادران سه دسته‌اند
۱۶۱	۱۲۷. با سه چیز غربت و تنهایی نیست!
۱۶۱	۱۲۸. خصلت‌های کمال ایمان
۱۶۳	۱۲۹. علامت ایمان
۱۶۴	۱۳۰. فضیلت عفت و پاکدامنی

۱۶۵	۱۳۱. لزوم تعلیم دادن به نادان
۱۶۶	۱۳۲. گناهان کبیره
۱۶۸	۱۳۳. بزرگ‌ترین افسوس در قیامت
۱۶۸	۱۳۴. عقوبت کوتاهی و بی تفاوتی در انجام حوائج مسلمانان
۱۶۹	۱۳۵. عالم حقیقی
۱۶۹	۱۳۶. فضیلت اندیشه و تفکر
۱۷۱	۱۳۷. سفارش رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به فرزندان عبدالمطلب
۱۷۱	۱۳۸. بهشت برای سه گروه
۱۷۲	۱۳۹. اثرات کارهای خوب
۱۷۲	۱۴۰. پنج سفارش ارزشمند
۱۷۴	۱۴۱. راه سعادت و آسایش
۱۷۵	۱۴۲. روش صحیح تبلیغ
۱۷۶	۱۴۳. راه نشاط و درمان دل‌ناخوشی و روان
۱۷۷	۱۴۴. علم ارزشمند
۱۷۷	۱۴۵. اعمال و عبادات ارزشمند
۱۷۸	۱۴۶. راه محفوظ ماندن ایمان و اموال
۱۷۸	۱۴۷. عابدترین و زاهدترین و با تقواترین مردم
۱۷۹	۱۴۸. شوخی و جدال
۱۸۰	۱۴۹. روش موعظه و ارشاد
۱۸۰	۱۵۰. نشانه افراد دورو و دوزبان
۱۸۱	۱۵۱. فضیلت کارگشایی
۱۸۲	۱۵۲. فضیلت شادی و سرور رساندن
۱۸۴	۱۵۳. نشانه‌های ایمان
۱۸۴	۱۵۴. ثمره رضایت و قانع بودن
۱۸۵	۱۵۵. چشیدن طعم ایمان
۱۸۵	۱۵۶. عبادت حقیقی
۱۸۶	۱۵۷. انسان، مهمان سفره اعمال خویش
۱۸۷	۱۵۸. نشانه‌های یقین
۱۸۷	۱۵۹. بدترین و شرورترین مردم
۱۸۹	۱۶۰. نشانه استواری عمل
۱۸۹	۱۶۱. در سایه عرش الهی
۱۹۰	۱۶۲. سه عمل نجات بخش
۱۹۱	۱۶۳. سید و سرور اعمال
۱۹۲	۱۶۴. چهار چیز در کنار چهار چیز
۱۹۲	۱۶۵. چشم‌های خندان در قیامت

۱۰.....آموزه‌های اخلاقی در کلام معصومین علیهم‌السلام

۱۹۳.....	۱۶۶. اعتدال در عبادت.....
۱۹۳.....	۱۶۷. چهار پرشش قیامت.....
۱۹۴.....	۱۶۸. معیار شناخت اشخاص.....
۱۹۵.....	۱۶۹. آثار رضایتمندی خداوند در زندگی.....
۱۹۷.....	۱۷۰. فضیلت دانش و تقوا.....
۱۹۷.....	۱۷۱. علم و حلم.....
۱۹۸.....	۱۷۲. مقرون بودن سه چیز با سه چیز دیگر.....
۱۹۸.....	۱۷۳. توسعه بر عیال.....
۱۹۹.....	۱۷۴. سه اخلاق نیکو.....
۲۰۰.....	۱۷۵. مردم دوستی.....
۲۰۰.....	۱۷۶. فضیلت علم و عالم.....
۲۰۴.....	۱۷۷. انگیزه‌های علم آموزی.....
۲۰۵.....	۱۷۸. حقیقت سعادت و شقاوت.....
۲۰۶.....	۱۷۹. ترس از مرگ.....
۲۰۷.....	۱۸۰. ثمره علم و معرفت به حقایق متعال.....
۲۰۸.....	۱۸۱. ارکان ایمان.....
۲۰۸.....	۱۸۲. درجات ایمان.....
۲۰۹.....	۱۸۳. محکم‌ترین دست آویز ایمان.....
۲۱۰.....	۱۸۴. راه شناخت خیر و شر.....
۲۱۱.....	۱۸۵. توصیه‌های رئیس مذهب.....
۲۱۱.....	۱۸۶. فضیلت دیدار با برادران دینی.....
۲۱۲.....	۱۸۷. مراقبت از زبان و سخن.....
۲۱۲.....	۱۸۸. حقیقت نیکی و بدی.....
۲۱۳.....	۱۸۹. مسلمانان سه قسمند.....
۲۱۳.....	۱۹۰. راه آسان شدن مصائب و گرفتاری‌ها.....
۲۱۴.....	۱۹۱. چهار گناه ویرانگر.....
۲۱۴.....	۱۹۲. ثمره معرفت به خداوند.....
۲۱۶.....	۱۹۳. هشت مسئولیت هر روزه.....
۲۱۷.....	۱۹۴. راه اصلاح عوام.....
۲۱۸.....	۱۹۵. خیر دنیا و آخرت.....
۲۱۸.....	۱۹۶. ندای هر روز ملک.....
۲۱۹.....	۱۹۷. اعمال ارزشمند.....
۲۲۰.....	۱۹۸. آثار زهد و بی رغبتی به دنیا.....
۲۲۱.....	۱۹۹. اثرات توبه نصوح.....
۲۲۲.....	۲۰۰. اعتدال در رسیدگی به امور خانواده.....

۱۱	آموزه‌های اخلاقی در کلام معصومین علیهم‌السلام
۲۰۱	ریشه‌های گناه و معصیت
۲۰۲	جمع شدن خیر در سه خصلت
۲۰۳	سه مصیبت هر روزه
۲۰۴	قلب‌های سه گانه
۲۰۵	نشانه‌های مؤمن
۲۰۶	نصیحت جامع
۲۰۷	عذرخواهی خداوند در قیامت از فقرا
۲۰۸	فقرا سابقون در بهشت
۲۰۹	فضیلت مجلس ذکر خدا
۲۱۰	زیان خودپسندی
۲۱۱	ستم، بدترین توشه قیامت
۲۱۲	محابسه و بصیرت
۲۱۳	پاسخ صحیح پرسش‌ها
۲۱۴	اقسام عبادت
۲۱۵	اصلاح عیوب
۲۱۶	ذکر، خواسته‌ی همیشگی خداوند
۲۱۷	ناکامی شیطان از پنج گروه
۲۱۸	صفات ناشایست
۲۱۹	حفظ زبان
۲۲۰	حد توکل و تواضع
۲۲۱	مکر و خیانت
۲۲۲	درجات مُحِیْنِ اهل بیت علیهم‌السلام در بهشت
۲۲۳	زهد حقیقی
۲۲۴	ارزش علم آموزی
۲۲۵	سختی‌ها و خوشی‌ها
۲۲۶	پرهیز از عیبجویی و آزار
۲۲۷	ویژگی‌ها و علائم ناصح
۲۲۸	عجز و بیچارگی انسان
۲۲۹	حق پدر و فرزند نسبت به هم
۲۳۰	اعمال سریع العذاب
۲۳۱	عصیّت ممدوح و مذموم
۲۳۲	حدّ حُسْنِ خُلُق
۲۳۳	صلاح و فساد اخلاق
۲۳۴	مطابقت گفتار و کردار
۲۳۵	اقسام صدقه

۱۲.....آموزه‌های اخلاقی در کلام معصومین علیهم‌السلام

۲۵۵	۲۳۶. فضیلت علم و دانش
۲۵۷	۲۳۷. عمل بدون علم و بصیرت
۲۵۷	۲۳۸. نشانه کمال ایمان
۲۵۸	۲۳۹. مذمت شراب و شرابخوار
۲۶۱	۲۴۰. همسایه آزاری
۲۶۱	۲۴۱. فضیلت محبین و شیعیان اهلیت علیهم‌السلام
۲۶۲	۲۴۲. اقسام غیبت
۲۶۴	۲۴۳. تجرد نفس
۲۶۵	۲۴۴. اثرات صدقه
۲۶۶	۲۴۵. ولیمه در پنج چیز
۲۶۷	۲۴۶. اثرات بی اعتنائی به دین
۲۶۷	۲۴۷. شاهد حاکم
۲۶۸	۲۴۸. فضیلت روزه و شرایط آن
۲۷۱	۲۴۹. سخن هر روزه روزها با انسان ها
۲۷۲	۲۵۰. استفاده از عمر و فرصت
۲۷۳	۲۵۱. حقیقت خیر و نیکی
۲۷۴	۲۵۲. هفت مصیبت بزرگ
۲۷۴	۲۵۳. علت مستجاب نشدن دعا
۲۷۷	۲۵۴. آثار گناه در زندگی
۲۸۰	۲۵۵. سفارش جبرئیل به رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم
۲۸۳	۲۵۶. نوشته های درهای بهشت و جهنم
۲۸۴	نوشته های درهای بهشت:
۲۸۷	نوشته های درهای جهنم:
۲۹۰	۲۵۷. علامت اسرافکار
۲۹۰	۲۵۸. امتحان شیعه در سه مورد
۲۹۲	۲۵۹. آخرین سفارش خضر نبی علیه‌السلام به حضرت موسی علیه‌السلام
۲۹۲	۲۶۰. مفاسد بخل
۲۹۳	۲۶۱. درجات علم
۲۹۳	۲۶۲. شش خصلت زنا
۲۹۵	۲۶۳. دو خصلتی که با هم جمع نمی‌شود
۲۹۶	۲۶۴. شرایط استحقاق شفاعت در قیامت
۲۹۷	۲۶۵. آسیاب جهنم
۲۹۹	۲۶۶. ترخم و مهربانی
۳۰۱	فهرست موضوعی
۳۰۶	فهرست منابع

مقدمه:

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد و سپاس خدای را که با فرستادن پیامبران، جامعه بشری را به تعالیم آسمانی و فضائل اخلاقی و انسانی آشنا نموده و پیروان آنها با پیمودن راه‌های کمال، به عرصه (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ)^۱ راه یافتند.

و درود و سلام بی پایان بر انبای الهی خصوصاً نبی خاتم النبیین ﷺ که برای هدایت جامعه بشری، هدف از بعثت خود را تکمیل مکارم اخلاقی دانسته و برای آنکه فضائل انسانی جزو خوی و طبیعت انسانی قرار گیرد، زحمات طاقت فرسا را به جان خریده و از تمامی راه‌های ارشاد و راهنمایی استفاده کرده تا جوامع بشری به کمال خویش نائل آیند.

و سلام و درود خداوند بر ائمه هدی علیهم السلام جانشینان رسول خدا ﷺ که برای تکمیل اهداف رسالت، رنج‌ها را بر خود هموار ساخته و مصائبی چون زندان و شهادت را برای سعادت بشری تحمل نمودند، و به امید آن روزی که صاحب عدالت و ولایت، مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ظهور نموده، موجبات فساد و تباهی را ریشه کن کرده و عدل و فضیلت را جایگزین ظلم و فساد نماید.

بر همگان پوشیده نیست، از دغدغه‌ها و نگرانی‌های مهم مراجع عظام تقلید و زعمای حوزه‌ها خصوصاً حوزه علمیه قم، جنبه‌های اخلاقی و تربیتی و تهذیب

۱. سورة اسراء، آیه ۷۰.

نفوسِ طلاب و دانش پژوهان علوم دینی و حوزوی است! و حق همین است؛ زیرا هدف اصلی حوزه‌ها تبلیغ احکام و معارف دین و ارشاد و آگاهی مردم است.

چنانچه می‌دانیم، یکی از عوامل مهم موفقیت رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در تبلیغ و پیشرفت اسلام، اخلاق پسندیده و برخورد کریمانه آن حضرت با مردم بوده است و خداوند متعال در قرآن به آن حضرت می‌فرماید:

﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ﴾^۱

به برکت و رحمت الهی در برابر مردم، نرم و مهربان شدی و اگر خشن و سنگدل بودی از اطراف تو پراکنده می‌شدند، پس آنها را ببخش و برای آنها آمرزش بطلب.

و فرمود:
﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾^۲

و تو (ای پیامبر!) اخلاق عظیم و بزرگشته‌ای داری.

و لذا مسئله اخلاق آن اندازه مهم و ارزشمند بود که رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم آن را از اهداف مهم رسالت خود بیان فرمودند:

﴿إِنِّي بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ﴾^۳

من برای اتمام و تکمیل سجایا و مکارم اخلاقی مبعوث شدم.

به همین جهت، مراجع عظام تقلید، مدیریت حوزه و مسئولین امور آموزش طلاب، به اساتید بزرگوار حوزه توصیه اکید می‌نمودند که برای طلاب و محصلینی

۱: سوره آل عمران: آیه ۱۵۹.

۲: سوره قلم، آیه ۴.

۳: کافی، ج ۲، ص ۵۶.

که در درس‌ها شرکت می‌کنند توصیه‌های اخلاقی داشته باشند و یا اَقْلاً در هفته یک روز (در آغاز یا پایان درس) روایات اخلاقی خوانده و حاضرین را به رعایت مسائل اخلاقی و تهذیب نفس تشویق و ترغیب نمایند؛ زیرا لازم است که مبلغان و پیشکسوتان علوم دینی و هادیان جوامع بشری که کار وعظ و ارشاد مردم را برعهده دارند، اول باید خود را اصلاح و تربیت نموده تا در گفتار و رفتار، الگو و سرمشق دیگران باشند.

امیرمؤمنان علی علیه‌السلام فرمودند:

مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَدِّ ابْتَعِلِمِ نَفْسَهُ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ...

هر کس خود را امام و پیشوای مردم نمود، باید پیش از تعلیم و یاددادن دیگران، نخست به تعلیم (و تزکیه) نفس خود بپردازد.
و به قول شاعر:

ذات نایافته از هستی بخش کی تواند که شود هستی بخش

و نیز:

طیبی که خود باشد زرد روی از او داروی سرخ‌رین مجوی

با توجه به آنچه ذکر شد، بر خود لازم دانسته و متعهد گردیدم که هر روز قبل از شروع درس، برای شاگردانی که در خدمتشان بوده‌ایم، حداقل یک روایت اخلاقی خوانده و به مقتضای وقت و حوصله، آن را شرح و توضیح داده و آنها را جهت توجه و عمل به آن نکات اخلاقی توصیه نمایم.

خوشبختانه این برنامه مورد استقبال طلاب حاضر در درس قرار گرفت و این امر سبب شد تا این روش ادامه یابد و در پایان هر هفته، روایات قرائت شده به صورت

ترجمه و شرح، در اختیار آنان قرار گیرد، تا اینکه جمعی از فضلا پیشنهاد داده و تقاضا نمودند که این روایات جمع‌آوری شده و به صورت کتاب در اختیار طلاب محترم و علاقه‌مندان به احادیث اخلاقی و تهذیب نفس قرار گیرد.

برای تنظیم و آماده سازی برای چاپ، از حجت الاسلام آقای نوائی - که در دفتر این جانب در خدمت مراجعین محترم می‌باشند - خواسته شد تا به این امر اقدام نمایند، لذا روایاتی که تا این تاریخ در درس‌ها خوانده شده در اختیار ایشان قرار گرفت و ایشان با استقبال از این درخواست، با جدیت تمام آن را (همراه با تنظیم و تطبیق مجدد منابع، به نحوی که مشاهده می‌نمایید) به زیور طبع درآورده و در اختیار علاقمندان و خوانندگان محترم قرار گیرد.

در پایان لازم است تأکید می‌نمایم که تمامی اساتید محترم حوزه‌های علمیه قم، اساتید، دانشجویان و دانش‌آموزان محضاً ما را که همواره در کلاس‌های درس - به هر نحوی که صلاح می‌دانند - بحث‌های اخلاقی و تربیتی را داشته باشند و از فرمایشات ائمه معصومین (علیهم‌السلام) که بیشترین تأثیر را دارد استفاده نموده و آنها را برای شاگردان خود بیان نمایند.

و همانطور که می‌دانید، بهره و تأثیری که دانش‌پژوهان از اساتید و معلمان خود می‌گیرند به مراتب بیش از آموزه‌هایی است که از والدین و محیط خانواده کسب می‌کنند، مخصوصاً کسانی که تازه وارد حوزه و محیط تحصیلی قرار می‌گیرند، با فطرتی پاک و قلبی مصفا و بی‌آلایش همراه با ذوق و شوق تمام، خود را جهت استفاده از گفتار و رفتار و سیره اخلاقی و تربیتی ائمه معصومین (علیهم‌السلام) در اختیار اساتید محترم قرار می‌دهند، از این جهت، لازم است که این استعدادها و آمادگی‌ها مورد استفاده و بهره‌برداری اساتید و معلمان محترم قرار گیرد؛ آن هم در این مقطع سنی، که فرموده‌اند: **اَلْعِلْمُ فِي الصَّغَرِ كَالنَّقْشِ فِي الْحَجَرِ**.

و چه بسا که همین درس‌های اخلاقی در روحیه آنها به نحوی اثر بگذارد. که پس از آنکه به مقامات عالیہ رسیدند، آن صفات پسندیده اکتسابی خود را در جامعه اجرا نموده و نهادنیه نماید و ممکن است با همین برنامه مسیر سرنوشت یک جامعه دگرگون شده در مسیر صحیح کمال انسانیت قرار گیرد، و یقیناً مربیان دلسوز و تاثیرگذار در این ثواب شریک خواهند بود.

نکته قابل توجه این که، در این کتاب، آوردن تمام توضیحاتی که در درس بیان شده امکان نداشت، لذا اصل روایات با ترجمه و برخی توضیحات مختصر نگاشته شده و این خواننده است که باید سخنان ائمه معصومین علیهم‌السلام را سرمشق زندگی قرار داده و به آنها عمل نماید تا به مراتب اخلاقی و درجات عالی معنوی نائل آید. و همگان واقفند که دانستن و آگاهی از ضرورتی اثر مطلوب و تاثیرگذار دارد که با تمرین و عمل توأم باشد تا به تدریج، مراتب فضائل اخلاقی در شخص نهادینه و ملکه شده و خوی و طبیعت او قرار گیرد، که در این صورت، این شخص از کسانی خواهد بود که مذهب به اخلاق اسلامی و وارسته به امور معنوی است و می‌تواند جمعی را ارشاد نموده و به فضیلت و کمال برساند. به امید آن روز.

در اینجا لازم می‌دانم از همه کسانی که در چاپ و نشر این اثر تلاش و یاری نمودند، به ویژه از حجّت الاسلام و المسلمین آقای نوائی تشکر نمایم و امیدوارم با لطف و عنایت الهی و توجهات حضرات ائمه معصومین علیهم‌السلام به زودی مجلدهای بعدی این اثر با کیفیت و کمیت بهتری تقدیم گردد.

در آخر، به مصداق کریمه «أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ»^۱ بر خود لازم می‌دانم تا یادى کنم از والد گرامی‌ام، مرحوم آیت الله حاج شیخ حیدر مهدوی، که همواره

۱. سوره لقمان، آیه ۱۴: به انسان سفارش کردم که برای من و برای پدر و مادرت شکر بجا آور.

حامی و مشوق اصلی اینجانب در تحصیل علوم دینی و حوزوی بوده و حیات علمی و معنوی حقیر مرهون هدایت‌ها و حمایت‌های بی‌دریغ ایشان است.

و مادر گرامی‌ام، مرحومه سیده فاطمه موسوی، که عمر عزیزش کوتاه و مرگش ناگهانی بود و دست تقدیر و اجل ما را - در سنین پنج سالگی - از وجود پُر مهر و محبتش محروم نمود.

و همچنین خواهر عزیزم مرحومه زهرا مهدوی، که با عطف و گذشت برای ما مادری کرد و با محبت و صبوری خود جای خالی مادر را در خانواده پر نمود. از این رو، حق مادری بر گردن ما داشته است.

از خدای متعال خواهانیم که روح این عزیزان را غریق رحمت واسعه خویش قرار داده و با ارواح مطهر انبیا و اولاد و ائمه معصومین علیهم‌السلام محشور و مهمان فرماید. از این رو، ثواب معنوی این اثر را - به پاس قدردانی و سپاس از زحمات آنان - تقدیم می‌دارم.

مهدی مهدوی